

Angarngruppens Informationsblad

Nummer 4. 2006 - Årgång 36

[www.angarngruppen.se]

December 2006

FÅGELOBSERVATIONER I ANGARNSBYGDEN 3:e KVARTALET

Sammanställda av Roland Staav

Juli

- 1.7 Aktivitet noterades vid tre häckplatser för brun kärrhök i sjöängen (JA). Trädlärkebo med 4 ägg hittades vid Midsommarberget (SSw, m.fl.). Sjungande gransångare nära Solsta i Orkesta (KE).
- 3.7 Sju bläsandhanar vid Byksberget (JA).
- 4.7 En sparvhök som flög in med byte bakom Kusta antyder häckning (JA).
- 5.7 Sång hördes från 10 sånglärkor kl. 7.30 (UL).
- 10.7 Upprörd rödbena varnade för räv som drog runt i gräset nedanför Byksberget kl. 18.30 (VN).
- 12.7 En 2K-hane av ängshök fångade tre byten på Örstaåkern under morgonen, satt på stolpe södra maden ännu kl. 13.20. Tre adulta och fyra unga mindre strandpipare höll till utanför Byksberget. Ungfågeln bedöms vara kläckta i sjöängen. Det ska ha funnits tre kullar. Åtta rastande gluttsnäppor (SS). Minst 20 näringssökande hussvalor över Åstaåkern (JA).
- 13.7 Tranpar med en stor unge (3/4-storlek) i högrötsvegetation söder om Gävsjön (KE). Ett tornfalkpar med en unge vid Örsta visade att häckning skett i området. Ett senhäckande fisktärnepar ruvade vid Grävlingholmen (SS).
- 14.7 Fyra unga årtor, som höll ihop samt en hona med sju halv vuxna ungar (SS)
- 15.7 Femton unga kanadagäss utan föräldrar (rävangrepp?). En ung småfläckig sumphöna vid Grävlingholmen antyder att häckning skett i sjöängen (SS).
- 18.7 Ytterligare en årtkull funnen med fyra ungar (2/3 av honans storlek) indikerar tre årtkullar i sjöängen. Ett steglitspar vid Södra maden med fyra ungar, som oavbrutet tiggde och matades (SS)
- 20.7 Ung havsörn (1K-fågel) kretsade över Kustakullen kl. 8.45. Utflugan kull med tre törnskateungar i Skesta hage (SS).
- 21.7 Fem nyligen flygfärdiga steglitsungar vid Kusta (VN).
- 22.7 360 sothöns inräknades i sjöängen (SS).
- 23.7 Vattenrall-kull med tre vuxna ungar, en mycket liten dununge och 15 enkelbeckasiner syntes på dybankarna utanför Grävlingholmen (LF).
- 25.7 Brun kärrhök-hane med byte flög mot Ubbysjön (JA).

Årsmötet 2007

Nästa årsmöte kommer att äga rum i Mattiasgården, Vallentuna tisdagen 27 mars kl. 19.00. Kallelse med utförligt program kommer i nästa nummer av informationsbladet.

Styrelsen

- 26.7 Adult tornfalkhona med 4 juv sågs samtidigt vid Byksberget (SS).
- 27.7 Tre unga småfläckiga sumphöns vid Grävlingholmen (SS).
- 28.7 Fem adulta svartnäppor rastade runt sjöängen (SS). Mindre hackspett hörd vid Midsommarberget (SS, JA).
- 29.7 30 myrspovar sträckte tillsammans med cirka 75 kustpipare mot sydväst kl. 9.15 (JA,SS). En gräshoppångare sjöng kortvarigt kl.9.35 (5+ 10 sekunder) från videsnår vid Grävlingholmen, 10 gråsparvar på Örsta gård (UL).
- 30.7 Sista observation av grönsångare för säsongen på Grävlingholmen (GH).
- 31.7 En pilgrimsfalk slog ett byte (måsfågel?) kl. 11.45 nedanför Åsta och satt på fältet och åt 45 minuter (ÅÖ). 4-5 backsvalor är det högsta antalet backsvalor under säsongen (SS).

Augusti

- 2.8 En skräntärna med unge fiskade tillfälligt i sjöängen (VN).
- 4.8 En ung duvhök var inte långt ifrån att slå en ung tornfalk över Örstaåkern (JA).
- 5.8 En bivråk-hona med byte flög mot söder, dessutom visade sig tre bivråkar till. En tidig stenfalk över Klosterbacken-Åstaåkern mobbades av en tornfalk kl.11.50 (JA). Nyligen utflugan kull (2 ungar) av grå flugsnappare på Midsommarberget. (SS).
- 6.8 Fyra adulta fiskgjusar över sjöängen (JA).
- 7.8 Elva skedänder i mittdiket utanför Midsommarberget. 16 steglitspar varav tio ungfåglar från sannolikt tre familjer sågs vid Lundbydikedet (SS).
- 10.8 En flygfärdig kull av brun kärrhök i Storsjön, dessutom tre fiskande fiskgjusar samtidigt i sjön. Tre trädlärkor i Benhamrabacken, Vada (KE). Skägngmes hörd utanför fågeltorget (SS).
- 13.8 Tretton tranor rastade i sjöängen (SS). *Forts.*

14.8 Nio honfärgade stjärtänder snurrade runt sjöängen ett par gånger (VN). Tre unga smalnäbbade simsnäppor rastade på Kustamaden (SS).

15.8 Femton större strandpipare rastade på Kustamaden (JA). Minst 300 tornseglare över sjöängen är en grov uppskattning. Förekom i skiftande antal under dagen. Ännu kl.19.55 syntes 50 exemplar (HGW).

17.8 Fyra adulta lärkfalkar jagade sländor över sjöängen (JA). Flock med 4 trädlärkor i Skesta hage (Nils-Erik Ewers).

18.8 En honfärgad rödstjärt vid Midsommarberget är enda observationen av arten under perioden (VN).

20.8 Sexton adulta ljunpipare och tjugosju unga brushanar på Åstaåkern (SS).

25.8 En ortolansparv sträckte över utloppet (JA).

26.8 21 snatteränder och 52 enkelbeckasiner inräknades runt sjöängen. En kretsande jorduggla över Åstaåkern kl. 10 sänkte sig och satte sig på stängselstolpe vid Lundbymaden, där den intog dagkvist i videbuskage kl. 11.45 (SS).

27.8 En 2K blå kärhökschane jagade en stund över Åstaåkern innan han sträckte vidare åt sydväst kl. 9.15 (SP). 20 pilfinkar vid Kusta gård (Tomas Carlberg).

30.8 43 korpar kretsade över sjöängen kl. 9.30, de spred därefter ut sig i olika riktningar (söder, sydväst, väster och nordväst) (JA).

September

3.9 En gammal sparvhök slog en brushane vid Lundbydicket (JA). En ung rörhöna på Kustamaden (Matthis Kaby). En ung spovsnäppa sökte tillsammans med fyra kärnsnäppor rastplats kl.11.30, innan de sträckte vidare mot sydväst (SS).

5.9 Tre rastande sädgäss vid Lundbydicket. Uppskattningsvis 500 ringduvor provianterade på Åstaåkern (JA).

6.9 36 rastande sädgäss på maden utanför sommarstugeområdet kl. 12.30 (RS). En duvhök tog en ensam stare ur en 100-flock kl.7.30. Samtidigt upptäcktes en ung födosökande fjällvråk (UL).

7.9 Två småsnäppor kom inflygande tillsammans med 25 enkelbeckasiner (JA).

9.9 Minst 600 ladusvalor sträckte söderut (SS).

10.9 Totalt 26 ormvråkar kretsar eller sträcker över sjöängen (JA). Fyra adulta lärkfalkar över sjöängen. Sju rastande lappsparvar på Åstaåkern (SS).

11.9 En sparvhök slog en ängspioplärka vid Lundbydicket kl. 8 (HGW).

14.9 Cirka 60 vitkindade gäss är det största antalet under perioden (JA).

16.9 En adult bläsgås sträckte västerut med två sädgäss, 1335 grågäss är det högsta antalet under perioden (SS). Första förbiflygande gråsiskan kl. 10 (VN).

17.9 Tiggande ormvråksunge vid Granby och Klosterbacken (RS). Cirka 70 brushanar rastade i sjöängen, 600 grönfinkar vid Grävlingholmen (SS).

22.9 Sista göken för säsongen vid sjöängen, minst 300 starar på Åstaåkern. (JA).

23.9 200 sånglärkor på Åstaåkern, flitigt lockande sävsångare vid Midsommarberget och 35 steglitsor vid södra maden (SS).

24.9 365 krickor i sjöängen. Totalt 57 hämlingar sträckte mot sydväst (SS).

28.9 91 skogsduvor sökte föda på Åstaåkern (JA).

29.9 En adult pilgrimsfalk jagade över Åstaåkern kl. 9.15 (JA).

30.9 Två par tranor rastade i sjöängen (SS). Två rödstrupiga piplärkor kom in från Örstaåkern och fortsatte mot Klosterbacken kl.11 (MS). Första sträckande varfågeln mot sydväst kl. 9.00 (SS, JA).

"Fågelakuter" våren 2007

"Kustfågelakut".

Någon lämplig helg under vintern drar vi kanske till Väddökusten eller Sandhamn för att plocka in övervintrande fåglar och kanske de första återvändarna. Ansvarig: Ulf Linnell och/eller Svante Söderholm. Se vidare information på hemsidan. Har du inte tillgång till den anmäl dig per telefon Linnell tel. 08-792 16 91.

"Uggleakut".

Förra vintern blev det ingen akut uggleutryckning beroende på den hårda vintern. Men 2007 hoppas vi att det blir läge att dra upp till norra Uppland i februari eller mars. Tidpunkt meddelas på hemsidan någon vecka i förväg. Ansvarig: Hasse Nordin. Anmälan till honom i början av året tel. 08-756 31 32.

"Kvällssångarakut".

Förra vårens kvällsrundor vid Angarn blev uppskattade och vi fortsätter i vår också med start omkring första maj och fram till början av juni. Målarter: beckasiner, sumphöns och annat som låter på sena kvällen och natten. Vi kanske också drar till andra lokaler än Angarnssjöängen. Meddelanden kommer på hemsidan med kort varsel. Meddela intresse direkt till ansvarig så kommer ett "pling" via e-posten. Ansvarig: Hans-Georg Wallentinus. Mejladress: hans-georg.wallentinus@abc.se.

HELGKAFFEET VID ÖRSTA / ANGARN

är åter öppet på helgdagar (lördag-
söndag) kl. 11-16.

Ta en fika i stugvärmen.

Exkursion till Väddö och Singö 7 oktober

Då den tidigt planerade exkursionen i Angarngruppens regi till Örskär snabbt blev fullbokad, föreslogs på ett styrelsemöte att en mindre kompletteringsexkursion skulle genomföras. Val av mål blev Upplandskusten, närmare bestämt Väddö och Singö och dag bestämdes till lördagen 7 oktober.

Klockan 6.00 samlades en liten grupp om nio medlemmar på den avtalade platsen vid Brottbys. Trots den dåliga väderprognosen, hot om regn och blåst från sydväst, var man förväntansfull inför möjligheten att få skåda vid havet. Temperaturen låg på, för årstiden, behagliga +12 grader, varför lite regn inte var så avskräckande.

Den lilla bilkaravanen under ledning av Ulf Linnell och undertecknad, drog iväg mot nordost och det första målet, som var Rönnskärs udde.

Regnet höll sig ännu borta och vi stod bra i lä, så man mådde förhoppningsvis bra. Det var väl inget direkt flödande sträck över havet, men en del flockar och ensamma fåglar av flera arter kunde noteras. Bland förbisträckarna antecknades sju prutgäss, tre sjöorrar, två gråhakedoppingar och ett antal storskarvar. Annars övervägde de rastande fåglarna, bland vilka alfåglar var i stor majoritet. Andra rastare som kunde hängas in var tre skäggdoppingar, två storlommar och en hel del storskrakar och gräsänder.

På väg ut till utkiksplatsen fick flera i gruppen en skymt av en mård, som betraktade oss några sekunder innan den försvann iväg mellan träden.

Nästa lokal att besöka, blev den närliggande Haken dit vi fotvandrade. När vi nådde fram till denna halvö, kom regnet och med det en nästan obefintlig sikt över havet. Följaktligen blev det ingen havsskådning här och ett litet försök att eventuellt rota fram något intressant ur den lilla skogsdungen vid vattnet, gav endast några grönfinkar.

Det bestämdes att den mer nordliga lokalen Kalvskäret, kunde vara ett bra mål att åka till när regnet ändå missgynnade skådningen. Kalvskäret är en lotsstation och därmed också en mindre hamn belägen nära Svartklubbens fyr på Singö. Här kan man från en höjd mycket bekvämt skåda av en god bit kustremsa.

Regnet hade upphört och det var återigen hygglig skådersikt. Några flockar sträckte förbi även här. Bl.a. sågs en flock bläsänder och ganska långt ut en flock om ca 10 kärnsnäppor. En hane av blå kärnhök upptäcktes när den nästan hade passerat oss och hann därför inte uppfattas av alla innan den försvann in över land. En rolig och pedagogisk obs var den tätting som drog fram över våra huvuden och gav ifrån sig ett vasst läte påminnande om ängspioplärka. Men lätet tycktes för skarpt och artbestämningen blev istället skärpioplärka. Även här rastade en hel del fågel. Förutom alfåglarna som dominerade även här, kunde ytterligare tre prutgäss tubas in på ett litet skär. En, eventuellt två havsörnar fanns en bit ute på ett skär och ett antal ejdrar vilade på vattnet.

En art som med lite arbete kunde plockas in var tobisgrissla, som mestadels svirrade förbi långt ute mot horisonten. Vi avslutade exkursionen ca 13.30 med en artgenomgång och vi kunde konstatera att vi arbetat ihop 33 arter. Det kan tyckas lite magert, men under rådande väderförhållanden är det godkänt. *Stefan Paulin.*

(se även reportage sidan 6)

Program våren 2007

50 K+-träffarna: Första onsdagen i varje månad. Rundvandring vid Angarn (eller på annan lokal om det är något intressant på gång) för daglediga 50K+. Samling vid parkeringen Örsta kl. 07:30 (vi inväntar buss 625 som går från Danderyd/Mörby 07:10 (även under sommaren). *Januari-februari dock start kl. 08:30. Även denna tid passar med buss 625 från Danderyd (08:15 - vi inväntar bussen).* Onsdagsrundorna fortsätter alltså, men värdskaftet kommer att cirkulera mellan olika personer.

Onsdag 3 januari. Örsta kl. 08:30. Vård: Stefan Paulin

Onsdag 7 februari. Örsta kl. 08:30. Vård: Ulf Linnell

Onsdag 7 mars. Örsta kl. 07:30. Vård: Hans-Georg Wallentinus

Lördag 10 mars. Naturvårdsdag. Tid och plats meddelas i nästa nummer och på hemsidan. Ansvarig: Svante Söderholm.

Tisdag 27 mars kl. 19:00. Årsmöte. Se notis på sidan 1.

Lördag 31 mars. Första vårexkursionen vid Angarn i samarbete med StOF. Örsta kl. 07:00. Vi inväntar buss 625 från Danderyd. Ansvarig: Stefan Paulin.

Onsdag 4 april Örsta kl. 07:30. Daglediga 50K+, vård: Bo Hedenstedt.

Lördag-söndag 27-28 april. Exkursion till Flororna i norra Uppland under ledning av en av föreningens tidigare ordförande, Jörgen Sjöström, som också skrivit en bok om lokalen. Stuga är hyrd för 8 deltagare i "vildmarken", men om fler vill delta kan övernattningsordnas i Lövsta bruk alldeles i närheten. Avfärd på lördag eftermiddag och återkomst söndag eftermiddag (max. totalt 15 deltagare). Planerat: en kvällstur, och en tidig morgon och förmiddagstur. Målarter: ugglor, skogshöns och spettar. Anmälan Ulf Linnell fr.o.m. 1 februari kl. 19 och före 1 mars per tel. 792 16 91.

Onsdag 2 maj Örsta kl. 07:30. Daglediga 50K+, vård: Stefan Paulin.

Lördag 5 maj. Andra vårexkursionen vid Angarn. I samarbete med StOF. Örsta kl. 07:00. Ansvarig: Stefan Paulin.

Lördag 26 maj. Angarnrunda för medlemmar. Örsta kl. 07:00. Ansvarig: Stefan Paulin.

Onsdag 6 juni Örsta kl. 07:30. Daglediga 50K+, vårdar: Kristina Skarin och Stina Yström.

Fredag-lördag 8-9 juni. Nattsångarexkursion. Ansvarig: Stefan Paulin. Utgångspunkten är Örsta vid Angarn och tiden sannolikt kl. 21.30.

Senaste nytt om exkursioner mm. finns alltid på hemsidan!

Ytterligare föreslagna programpunkter finns på sidorna 2 och 10.

Gryningsspaning över blåsigtt hav. Foto: HGW.

Örskärsexkursionen

Örskär är en skärgårdsö belägen ungefär en km norr Gräsö. Ön är en viktig rastplats för flyttfåglar. Första fyrtornet började byggas 1680 och 1820 fanns också lotsplats på ön. Nuvarande fyr är märklig då trappor saknas, en spiralformad gång leder istället upp till vaktrummet. I fyrkvartarbostaden finns vandrarhem. Tio medlemmar i Angarngruppen besökte Örskär 6-8 oktober 2006. Vi promenerade från hamnen upp mot vandrarhemmet och hann njuta av öns vackra natur innan mörkret föll.

Eftersom taigasångare rapporterats från olika uppländska lokaler och Åke hade olika locklåten inspelade, lyssnade vi på det ljudliga lätet för att vara väl förberedda till morgondagen.

Vi började lördagen med sträckskådning vid fyren och tränade oss på bl. annat smålom och storlom. För att hitta andra fåglar gick vi utefter kusten ner mot Tärnudden och Svante snubblade nästan på en jorduggla. Den flög upp och ut över havet, låg och snirkade lite, sökte sig sedan åter in över land och försvann så småningom in i skogen.

Helt plötsligt hör vi en taigasångare. Tyvärr drog den iväg men alla hörde tydligt lätet.

Gruppen delade sig och några tog en längre promenad under tilltagande regn bort mot öns sydöstra hörn. Överallt hördes kungsfågel.

Regnet upphörde på eftermiddagen och vi fortsatte sträckskåda vid fyren. Vi fick flera intressanta labbobservationer, men det blev riktigt hög stämning då en bredstjärtad labb visar upp sig, vänder och gör ytterligare en sväng.

Söndag morgon blåste en ganska frisk vind så vi sökte lä framför fyren. Och som i en drömsyn kommer två lommar, en storlom och en större med vit näbb!!!!!! En vitnäbbad islom!! De gick närmare än någon av övriga lommar vi såg under helgen.

Ytterligare en bredstjärtad labb kommer också!

Totalt såg och/eller hörde vi 81 arter.

Ett stort tack till Svante som organiserat resan och som hela tiden ropade ut och kommenterade olika karaktärer.

Kristina Skarin.

Årsavgiften 2007

Med detta nummer följer från kassören ett inbetalningskort som bilaga med årsavgiften för 2007.

föl-

Kjell Eriksson

Några naturiakttagelser från den gångna sommaren

Att vildsvinen håller på att bli allt vanligare i Vallentunatrakten har vi läst om i tidigare nummer av informationsbladet.

I samband med nattsångarinventeringen såg Sven Fau-gert ett vildsvin, trolig galt uppe vid Helgösjön i början av juni. Själv hörde jag ett eller flera vildsvin braka fram i vassen vid Stolp-Ekeby sjön i början av juli. Vid denna sjö sågs även gnagspår av bäver för första gången. Som vanligt har Hans-Georg Wallentinus sett bäver i Garnsviken, och i samband med nattsångarinventeringen fick Jan Andersson och jag själv höra ett väldigt kraftigt varningsplask av bäver. Det var när vi paddlade efter Helgöan i höjd med Vada sjökullar.

Jan Andersson såg även en mård som sprang på skogsvägen i skogen norr om Lappdal vid Angarn. I slutet av juni och i området Kusta-Lappdal och på nämnda skogsväg sågs även tre olika aspfjärilar vilka gick ned på de regnfuktiga vä-garna 29 juni.

Samma dag sågs en aspfjäril vid Klosterbacken (KE). Aspfjäril iaktogs även vid St. Söderby i Orkesta och vid Mört-sjön i Frösunda 1 juli (KE). Dessutom har Anders Björkerling rapporterat på rapportsystemet för fjärilar (liknande Svalan för fåglar på www.artportalen.se) ett antal observationer av aspfjär-ilar på tre olika platser i Tärnanområdet 24 juni. Arten tycks ha varit ovanligt talrik i Vallentunatrakten under sin korta flyg-tid denna sommar.

Ny fågelatlasinventering i Stockholms län

Kjell Eriksson

Det är nu över 20 år sedan den förra atlasinventeringen avslu-tades i Sverige och mycket har hänt vad det gäller fåglarnas utbredning under denna korta tid, vilket är inventeringens syfte att redovisa.

Som vi kan läsa i det brev som StOf:s styrelse har sänt ut (och som återges på nästa sida) till lokalföreningarna i Stock-holmstrakten, vill man att de olika föreningarna ska vara mycket aktiva för projektets genomförande.

För vår del är det ju Vallentunatrakten som är vårt verksam-hetsområde och vid det inledande atlastmötet den 6 november, erbjöd jag mig att vara områdesansvarig för Vallentunatrakten och kanske även för en del av de rutor där bara en liten del av rutan tillhör Vallentuna kommun. Det finns dock inte något beslut än att så blir fallet och om någon annan känner sig ma-nad, så ...

En hel del samordnande behövs för att vi inte ska dubbelar-beta. Det som särskilt finns behov av är samordnande för Sig-tuna och Österåkers kommuner, vilka är tämligen vidsträckta och i viss mån "vita fläckar" på kartan vad det gäller fågelföre-komsten på sina håll. Hur som helst; fågelatlasinventering är ett roligt och lärorikt samt t.o.m. spännande sätt att lära känna fågelfaunan i vår del av landet. Själv har jag förbokat Frösunda och Markimrutorna, som jag inventerade 1974 och 1975, för att se vad som har hänt sedan dess.

För att en inlandsatlasruta ska bli hyggligt inventerad, bör man nog lägga ned omkring 50-70 timmar inom rutan från vårvin-tern (ugglorna), fram till i mitten av augusti, med tonvikt på juni-juli, då höga atlaspoäng lättast går att nå för de flesta arter.

Forts. nästa sid..

Det kanske kan låta avskräckande för någon, men det går ju bra att fördela inventeringstiden på flera år.

För den som inte varit med om fågelatlasinventering tidigare, kommer detaljerad information i kommande nummer av Fåglar i Stockholmstrakten. Vad det gäller Vallentunatrakten, där jag genom åren inventerat fåglar på många håll inom kommunen, så kan jag ge upplysningar och tips om var man kan, i vissa fall, söka efter mera ovanliga fågelarter inom resp. atlasruta.

Hör gärna av Dig och förboka en atlasruta! 2007 kör vi gång !

Stof-styrelsens brev om Atlasinventering

Mellan 1976 och 1984 genomfördes en atlasinventering i hela Sverige. Nu, 20-30 år senare, är det dags att på nytt inventera rapportområdets häckande fågelarter och se vad som har hänt under de senaste decennierna. Den nya inventeringen ska inledas under 2007 och fortgå åtminstone till och med 2011, då en avstämning ska göras för att se hur mycket som återstår att inventera. Möjligheten att lagra och bearbeta data i Svalan skapar goda förutsättningar för att vi ska kunna presentera inventeringsresultaten fortlöpande i FiSt:en och på föreningens webbplats under perioden. Förhoppningsvis ska vi även kunna knyta samman projektet med en slutrapport i bokform.

För att kunna genomföra atlasinventeringen är det helt nödvändigt med ett brett samarbete. Vid ett första planeringsmöte den 6 november, med representanter för den första atlasinventeringen, konstaterades att områdets lokalföreningar kommer att utgöra viktiga kuggar i inventeringsmaskineriet.

För det första har föreningarna oftast mycket god kännedom om de häckande arterna i sitt område. För det andra känner man i föreningarna till vilka skådare som kan tänkas medverka i inventeringen och kan vända sig direkt till dem som kan värvas, istället för att projektledningen ska söka i blindo.

Tanken är att två personer ska få huvudansvaret för projektledningen. Vilka det blir är i skrivande stund inte klart. Exakt hur de ska lägga upp arbetet måste de själva avgöra, men en idé som kom fram på mötet den 6 november var, att de till sin hjälp skulle kunna ha något slags referensgrupp bestående av representanter för lokalföreningarna. Vi behöver därför veta vem eller vilka från er förening som kan medverka i en sådan grupp.

I detta första skede blir lokalföreningarnas viktigaste uppgift att värva inventerare. Det kommer att behövas en stor mängd inventerare. Uppgiften är att inom rapportområdets samtliga rutor följande rikets nät om 5x5 km konstatera vilka fågelarter som häckar (alltså inte hur många individer av varje art som finns där). Man har 2-3 år på sig per ruta innan man bestämmer sig för att den är färdiginventerad. På följande två webbsidor kan man se hur rutorna är fördelade över rapportområdet inom landskapen Sörmland och Uppland:

<http://artportalen.se/birds/atlas/atlas2.asp?landskapskod=12>
(Sörmland)

<http://artportalen.se/birds/atlas/atlas2.asp?landskapskod=13>
(Uppland)

Det är viktigt att påpeka att alla kan vara med och inventera oavsett datorvana eller tillgång till Internet: till grund för inventeringen finns fortfarande ett pappersprotokoll. Om ni redan nu kan fördela några rutor till inventerare finns det inga hinder för att ni gör en preliminär intresseanmälan via den e-postadress som skapats för projektet: atlas@stof.nu.

Rastande prutgås vid Angarn!

Ofta dyker intressanta fåglar upp där fågelskådare stryker fram. Så har skett flera gånger när föreningens 50K+are träffats första onsdagen i varje månad. Första oktoberonsdagen inföll den 4:e och efter en runda till Klosterbacken stod hela skådargänget vid Grävlingholmen och försökte räkna bergfinkar på en åkerholme då Stina Yström plötsligt fick syn på en gås som långsamt sänkte sig ned för att landa långt bort på fältet mellan Åsta och Angarns kyrka. Det kanske var flera som såg den, men Stinas klara rop kom snabbt och bestämt: "Prutgås!" Och alla tuber och kikare svängde mot sydost och det var faktiskt en prutgås som landat och den syntes väl även efter landningen och inom några minuter hade var och en i den nu något stojiga Antikrundan "hängt in" en ny personlig art för Angarn. Strax efteråt larmade Hans-Georg Wallentinus ut gåsen. Just då befann sig raritetskontrollanten Thomas Strid vid Årstafältet söder om stan för att stöta enkelbeckasin. Han tog det kloka beslutet att direkt fara till Angarn och kunde både se och fotografera prutgåsen från vägen väster om kyrkan. Därför finns den första kända rastande prutgåsen vid Angarnssjöängen förevidad. Det tackar vi för!

Prutgäss passerar sällsynt förbi Angarn. Första fyndet i rullorna är från 27 september 1992 då tre gäss sträckte förbi (observatör: Kjell Eriksson). Nästkommande fynd är från 1998 då också ett exemplar drog förbi (Jan Andersson, Svante Söderholm). Sedan observerades flera sträckande fåglar samma år: i september sågs 130 +125 ex. under två olika dagar (Kjell Eriksson, Karl-Gustav Sjölund). Sedan dröjde nästa fynd till i år då 150 ex. sträckte mot sydväst 30 september, det vill säga bara några dagar innan den rastande prutgåsen. Det finns alltså nu sex prutgäsfynd vid Angarn. UL

Foto: Thomas Strid.

Den formella bokningen och annan nödvändig inventeringsinformation måste projektledarna dock få återkomma till vid ett senare tillfälle.

Har ni några frågor eller synpunkter kring inventeringen är ni också varmt välkomna att höra av er till atlas@stof.nu.

På återhörande

StOF:s styrelse

Maraboustork på Vaddö!

Pötsligt vaknar jag av att någon skriker för full hals i mitt öra. Sätter mig upp i sängen och konstaterar att det är becksvalt och att det var klockradion som väckte mig, 04:59 gäsp!

På med tofflorna och hasar ut i köket för att sätta på kaffet. Det är idag vi skall ut på exkursion med Angarngruppen till Rönnskärs udde. Fortfarande lite förvirrad i denna tidiga timme hasar jag vidare till badrummet. Försöker även att få Titti att vakna men får bara ett grymtande till svar.

En liten stund senare sitter vi trötta men glada på väg mot Brottbys där vi skall samlas. Väl framme möts vi av Bo Hedenstedt som var först på plats.

Enligt uppgift skall vi bli nio stycken den här gången. Mycket riktigt, en efter en dyker deltagarna upp ur mörkret och Ulf Linnell, vår ledare, kan nöjt konstatera att vi är samlade och redo för avfärd mot Vaddö. Som vanligt blir det vild kalabalik när vi skall ordna upp oss i olika bilar för samåkning. Det hela förlöper dock väl, endast en tubkikare blir kvarglömd! Färden upp mot Vaddö blir odramatisk såtillvida att det endast är en bil som vi tappar bort. Ingen fara säger Ulf lugnt, dom hittar!

Rönnskärs udde

När vi så småningom kommer fram till Rönnskärs udde slås alla av det vackra ljuset och det otroligt mäktiga havet. Fantastisk vy! Snabbt som tusan tar alla plats bland klipporna och innan vi ens hunnit ta fram kaffet dyker en flock alffåglar upp söderifrån. Vackert flyger de förbi oss på nära håll och efter en stund landar de i vattnet alldeles utanför där vi står. En bra början med andra ord, enas alla om. När den första entusiasmen lagt sig tar Annika fram termoserna och vi andra följer hennes exempel. Sedan följer det sedvanliga problemet med att hinna få i sig någon smörgås mellan alla ropen om fåglar som är på gång. För oss är det här med att skåda ute vid havet nytt och vi har blivit varnade om att det ibland kan vara bara att titta på "svarta prickar" vid horisonten. Vi tycker nog båda att det är speciellt men riktigt roligt. Man lär sig väldigt mycket och rekommenderas som omväxling. Det är nog viktigt att man har någon med sig som hela tiden kan berätta vad det är man ser och dagen till ära hade vi två riktiga proffs med oss. Ulf, som leder exkursionen, och Stefan Paulin som medhjälpare.

Vädret börjar efter någon timme att bli sämre. Regnjackor på och mera kaffe. Och se, kaffe hjälper alltid till, helt plötsligt ur regndiset kommer ett sträck med skarvar. Men precis när de passerar framför oss skriker Stefan upphetsat "gäss"! Alla hoppar till och börjar febrilt skruva på skärpan på sina tuber. Mycket riktigt, inne bland skarvarna har det smugit sig in prutgäss. Alla jublar och livet känns underbart. Andra gången samma vecka som Angarngruppen kan observera en prutgås på nära håll.

Tyvär tilltar regnet och inte ens en skäggdopping och några storlommar gör det roligt att stå kvar. Gruppen enas om att vi skall byta plats.

Senneby hake

Efter en kort fotvandring kommer vi till Senneby-haken där det redan står ett större sällskap med fågelskådare. Några hälsar glatt på varandra och de konstaterar att samma sorts fåglar setts på båda ställena. Vi tar en ny fikapaus och börjar spana ut mot havet. Helt plötsligt ropar Titti "Maraboustork"!

Foto: Gunnar Ahlgren eller Titti Rudert

Några blir ordentligt förvirrade och ser undrande ut. Storstenen visar sig vara en chokladkaka som Janne skickar laget runt. Några leenden kan anas från gruppen medan andra känner sig snuvade på ett livskryss.

Ulf och Stefan har nu konfererat och man bestämmer att det är dags att prova lyckan norröver, närmare bestämt Kalvskäret ute på Singö. Den här gången kommer alla med i bilarna och vi åker i karavan upp mot Singö. Väl framme hinner inte alla ut ur bilarna förrän någon larmar om en havsörn. Tubarna sätts upp på parkeringen och en stackars båtägare som skall ta upp båten får kraftiga problem med att baxa ner trailern i vattnet p.g.a. alla ivriga fågelskådare som är i vägen. Örnen sitter majestätiskt uppe på en klippa en bit ut i havet. Bra början!

Kalvskär

Den nya platsen vi kommer till, Kalvskäret, har en lika magnifik skådarplats att bjuda på som Rönnskär och äntligen har regnet avtagit. Till höger om oss har vi Svartklubbens fyr och åt nordost kan vi i diset skimta Understens fyr. Skådningen tar sin början och det strömmar in nya obsar hela tiden. Kul! Stefan ger oss även en snabb lektion i hur man enklast känner igen olika tättingar. Numera vet vi att allt som man inte kan säga vad det är med stor sannolikhet är grönfinkar! (skämt)

Dagens fortsatta samtalsämne blir huruvida havsörnen vi ser rakt framför oss på en ö är en stenkummel, enbuske eller en livslevande havsörn? Alla är säkra på att det är en riktig örn men Ulf hävdar envist att det inte är det. Efter ytterligare en kopp kaffe tittar Ulf en längre stund i sin tubkikare och kan till allas stora lättnad godkänna att det vi ser faktiskt är en livslevande havsörn. Efter några skratt/fiskmåsar samt sill/havstrutar får vi äntligen syn på en blå kärnhök som vackert glider förbi oss. Efter denna obs tycks Ulf åter ändra sig och hävda att vår havsörn är en enbuske. Eftersom kaffet nu är slut tycks det lämpligt att avsluta dagen innan oenigheten om örnen blir för stor. I duggregn vandrar vi åter mot bilarna. Färden ställs nu söderut hem mot Täby och torra kläder.

Ett stort tack till Er båda Ulf och Stefan för en mycket trevlig och givande dag!

Gunnar Ahlgren

Hans-Georg Wallentinus

Hur bestämma korsnäbbar?

I Sverige kan vi se eller höra dessa arter av korsnäbbar: större och mindre korsnäbb, bändelkorsnäbb och tallbit. Gemensamt för korsnäbbarna är att hanarna är röda, honorna grönaktiga och ungfågeln stöter i gulbrunt eller gulgrått.

- *Bändelkorsnäbbens* bästa dräktkaraktär är de dubbla vita vingbanden.
- *Tallbiten* är den största av arterna, större än en stare och mera långsträckt. Tallbiten har ett tydligt vingband, som dock är smalare än de som bändelkorsnäbben har.

Större och mindre korsnäbb är lika varandra. Näbben hos den större arten är lika hög som lång, medan den hos mindre korsnäbben är smalare än lång (men hur lätt är det att se hos överflygande exemplar?).

Arterna födosöker i olika träd och det kanske är en av de bättre artkaraktärerna. Tallbiten är bärätare och hittas ofta ätande rönnbär. De andra tre är kottätare: större korsnäbben äter tallfrön, bändelkorsnäbben lärkfrön och den mindre korsnäbben granfrön (men jag har också sett den på lärk, så se upp!). Jag trodde i min enfald, att det skulle vara enkelt att beskriva lätena hos korsnäbbarna eftersom jag skulle kunna göra sonogram på dem (grafiska avbildningar av locklätet). Tallbiten är ju enkel, eftersom den har en dubbel vissling. Bändelkorsnäbben är möjlig med sin blandning av ett vanligt "korsnäbbsläte" och ett flertonsläte à la trumpetande domherre. Men jämförelser mellan olika inspelningar av större och mindre korsnäbb har gjort mig ganska vilsen. Det finns ett flertal olika typer av läten hos dem, ganska skilda i sonogrammen, men till förvillelse lika när man hör dem. Det finns knep som "de stora grabbarna" använder, men de kan gå i rakt motsatt riktning mot varandra. Därför hör nog överflygande korsnäbbar till de mest felbestämda fåglarna i Sverige (slår kanske till och med kråka?).

Du, som vill veta mer om korsnäbbarnas läten, kan gå in på Angarngruppens hemsida och klicka på "Korsnäbbar – en knivig artgrupp" ganska långt upp på sidan. Där finns sonogram på lätena, några ljudexempel och en försiktig diskussion om vad som kan vara vad.

Inez och Olle Mauritzon

Några tips om fågelmatning

Vi bor i hus på landet omgivet av betade hagar och med skogen (Taigans sydspets) bara c:a 200 meter bort. Detta ger givetvis stora möjligheter att mata många arter. Här följer en uppdelning i hur vi hanterar matningen på olika ställen.

Börjar dock med att berätta om en vanlig lägenhet på Södermalm bebodd av en av våra söner med familj. Kanske av intresse för dem som bor likartat. Det är ju normalt förbjudet att mata fåglar på balkongen, men en av deras grannar upptäcktes dragandes en gren från ett närbeläget träd till balkongräcket med en båtshake och sedan hänga upp både talgbollar och fröbehållare.

Större hackspett hackar fett. Foto: Hans-Georg Wallentinus

Tomtmatning

Vår tomt är som en normal välbevuxen (dvs lätt vanskött) villatomt. Vi matar på flera ställen runt huset så att det kan kollas genom fönstren på flera sidor. På baksidan matas i en glugg i ett syrensår, väl synligt från fönstret, men så pass långt in att sparvhökarna inte alltför lätt kan komma åt dem som äter där. Matningen är ett plåthus med fröblandning, talgbollar och äppelhalvor uppstickna på avklippta grenar som sticker utanför äpplena så att det är lätt att sitta där och äta. Att äpplena sätts upp högt är för att inte harar och rådjur skall sno dem varje natt. Denna matning ligger ganska nära flera höga träd och elkabeln in i huset. Där sitter gärna kattugglan och väntar kvällstid på att mössen skall lägga beslag på matningen så att den kan lägga beslag på mössen.

På framsidan matas utspritt på några olika ställen med blandfrön, jordnötter, talgbollar och halvkilos bakmargarinpaket som läggs i en ståltrådsorg ganska högt upp på en trädstam. Korgen rymmer två paket á c:a 4:50/st, dvs c:a halva kilopriset jfr talgbollar. Margarinen läggs två på varandra med sittpinnar. Det kan gå åt c:a ett kilo margarin per dag och en talgboll kan räcka

forts. sidan 12

Kjell Eriksson

Gräshoppsångare och andra nattsångare i Vallentuna 2006 ...

Här följer en sammanfattning som visar resultatet av den inventering av revirhävande gräshoppsångare och en del mindre vanliga nattsångare som medlemmar i Angarngruppen utförde inom hela Vallentuna kommun under försommaren 2006.

Inventeringen genomfördes även under försommaren 2005 på samma sätt, vilket medför att en jämförelse mellan åren kan göras.

Förutsättningen för inventeringen var att alla lämpliga eller tänkbara gräshoppsångarlokalerna inom hela Vallentuna kommun skulle besökas och avlyssnas vid ett tillfälle under sen kväll eller natt under juni månad fram till midsommar. Vid besöket skulle vädret vara gynnsamt för ett gott inventeringsresultat. Inventeringen riktades i första hand mot gräshoppsångaren men även näktergalen skulle uppmärksammas.

Årets väder under senare delen av maj var dessvärre kyligt och vindarna kom mestadels från "fel håll," vilket betydde att varmluftinbrott med ost och sydvindar uteblev under denna period. Av allt att döma har detta stor betydelse för förekomsten av vissa ovanligare nattsångare i utkanten av deras utbredningsområde, som i vårt fall är Östra Svealand.

Som nämnts genomfördes inventeringen på samma sätt under 2005, och i de flesta fall av samma personer i respektive områden. Inventeringarna genomfördes mestadels från en vecka in i juni och fram till mitten av samma månad.

RESULTAT

Gräshoppsångare: 21 sjungande fåglar noterades runt om i Vallentuna kommun, vilket är exakt samma antal som under 2005. Dessutom hördes ytterligare tre fåglar i den norra delen av Hederviken som ingår i Sigtuna kommun.

Som vanligt förekom den tätaste förekomsten av gräshoppsångare i dalstråket från Husaråns utlopp i Garnsviken och upp efter ån till Vadaängen och Helgösjön. Här räknades totalt åtta sjungande fåglar.

NÄKTERGAL

Sammanlagt 58 näktergalar räknades, vilket var en markant minskning mot 2005, då hela 76 fåglar noterades. Vädret i maj kan ha varit en orsak till detta.

Även näktergalen var talrik efter ovan nämnda dalstråk från Garnsvikens norra del och upp till Helgösjön. 21 sjungande fåglar räknades där under natten mellan 7 och 8 juni. I området kring Storsjön och Lillsjön vid Lindholmen, var arten även allmän. Här räknades 12 sjungande fåglar under natten mellan 9 och 10 juni.

VAKTEL. Sex vaktlar hördes av inventerarna på

olika platser runt om i kommunen, varav två fåglar väster om Lotteräng på Sälmafälten. Ytterligare tre vaktlar har rapporterats inom kommunen under inventeringsperioden av icke inventerare. Dessa fåglar hördes i större, torra jordbruksområden som ej omfattades av inventeringen. 2005 räknades sju vaktlar i samband med inventeringen av gräshoppsångare.

RÖRDROM. På följande lokaler hördes rördromar i samband med inventeringen: Ubbysjön, Storsjön vid Lindholmen och tillfälligt vid Vivelstasjön. Totalt tre fåglar förutom en rördrom som hade hörts ute i Angarnssjöängen under våren fram till i slutet maj men ej därefter.

Under 2005 fanns en rördrom i Angarnssjöängen samt under våren i Storsjön vid Lindholmen, där den dock inte hördes efter 19 maj.

SMÅFLÄCKIG SUMPHÖNA. Under försommaren hördes som mest två fåglar ute i Angarnssjöängen dessutom tillfälligt en fågel i Mörtsjön.

Arten varierar ofta mycket mellan åren. Vid inventeringen 2005 noterades tre fåglar vid Angarnssjöängen och tillfälligt två fåglar ute i Vadaängen.

KORNKNARR hördes på sex olika platser vid inventeringen. Det var närmast hälften av antalet 2005, då elva fåglar noterades inom kommunen.

FLODSÅNGARE. En flodsångare hördes vid inventeringen vilken sjöng flitigt vid oset nedanför Össeby-Garns kyrka. Oset är vanligtvis en god nattsångarelokal. Här hördes förutom flodsångaren två kornknarrar, tre gräshoppsångare samt en kärrsångare inom det tämligen begränsade området.

Under 2005 noterades flodsångare på två platser inom Vallentuna kommun.

KÄRRSÅNGARE. Åtta sjungande kärrsångare hördes på lämpliga lokaler runt om inom kommunen. 2005 räknades minst nio, eventuellt tio fåglar i samma område.

TRASTSÅNGARE. En trastsångare hördes i Hakungevatten vid Garnsviken. Under fjolårets inventering noterades fåglar på två olika lokaler.

Förutom våtmarksfåglar räknades också hörda ugglekullar, liksom nattskärror inom Vallentuna kommun. Även om det inte förekom någon direkt riktad inventering mot dessa arter.

KATTUGGLA. Två utflugna kattugglekullar hördes i samband med inventeringen. Efter midsommar påträffades ytterligare fyra kullar. Arten tycktes vara sent ute med kullarna detta år. Under 2005 hördes totalt elva kattugglekullar inom Vallentuna kommun.

Forts.

HORNUGGLA. Sex hornugglekullar hördes inom kommunen 2006 i jämförelse med tolv 2005.

NATTSKÄRRA. I Tärnanområdet hördes fem Nattskärror inom Vallentuna kommun samt två inom Österåkers kommun. Under fjolåret hördes åtminstone tre resp. två inom samma område.

Ovanligt nog observerades Nattskärra vid Angarn under 2006. En fågel hördes tillfälligt ostnordost. Okvasta den 9 juni och norr om Seneby hördes en fågel den 30 juni.

Följande 13 personer deltog vid inventeringen av nattsångare i Vallentuna kommun 2006: Jan Andersson, Bertil Björklund, Gunnar Dolk, Kjell Eriksson, Sven Faugert, Ulf Linnell, Viggo Norrby, Karl-Gustav Sjölund, Svante Söderholm, Per Unger, Hans-Georg Walentinus samt Åke Österberg.

... och nattsångarinventering i Danderyd och Täby

Samtidigt med att nattsångare inventerades i Vallentuna skedde en motsvarande genomlysning av tänkbara nattsångarlokaliter i Danderyd och Täby. Resultaten blev inte anmärkningsvärda, men dock så intressanta att man kan konstatera att även nära tätbebyggelse och endast en och en halv mil från Stockholms centrum är det möjligt att träffa på en hel del nattaktiva sångfåglar.

Inventeringarna genomfördes i Täby från sista dagarna i maj till och med 22 juni. I kommunen besöktes vikar och sälgsnår utmed den del av Vallentunasjön som ligger i kommunen liksom den närliggande Hagbytippen. I kommunens västra del Mörtsjön och "Täbyhörnet" av Fjäturen. I östra delen Rönningesjön, Viggbyholm, Hägernäsviken, Ullnasjön (både golfbanan och Ullnabacken) samt kustremsan utmed Stora Värtan i Näsbypark. Även Gullsjön och Prästgårdsängarna besöktes.

Ingen gräshoppsångare påträffades, men den har tidigare år då och då hörts bland annat vid Ullnasjön. Däremot hördes minst tio, kanske tretton, näktergalar. De flesta vid Vallentunasjön: minst fem, möjligen sex, sjöng från Uthamraviken i norr till Såstaholm i söder. Dessutom hördes näktergalar på Hagbytippen, vid Rönningesjön, Näsbypark, Hägernäsviken och Gullsjön. En hördes sjunga i Ella gårdsområdet (nära Enhagsvägen) – ett område som inte ingick i inventeringsplanen – men fågeln rapporterades av Folke och Saimy Johansson som hörde den flera kvällar. Under inventeringskvällarna hördes en kärrensångare på Hagbytippens östra sida. Några dagar innan hade två upptäckts på samma plats. En gök ropade vid Ullnasjön och kornknarr

spelade söder om Skålhamra vid Vallentunasjön. De mest frekventa sångarna var annars sävsångare: vid Vallentunasjön, Hagbytippen, Rönningesjön och Ullnasjön. På samma platser, med tillägg för Näsbypark, sjöng även rörsångare.

Inventerare i Täby var Gunnar Hesse, Folke och Saimy Johansson, Ulf Linnell, Stefan Paulin, Tommy Stjernfelt och Lars Wetterström.

I Danderyd inventerade Jan G. Petersson och besökte sex olika lokaler 7-13 juni. Den mest frekventa fågeln var som väntat näktergal. Sammanlagt tio stycken konserverade vid Sätra äng (två stycken), Nora träsk (två), Näsbyviken/Svalnäs (två) och Ekebysjön (tre). Danderyds kärrensångare satt i ett buskage vid Sätra äng och sjöng, åtminstone 7-11 juni, tillsammans med rörsångare. Rör- och sävsångare fanns naturligtvis också i Ekebysjön, Där drog också den enda påträffade morkullan förbi och en grävling sågs. Vid Sätra äng sjöng också en trädgårdssångare en sen kväll.

Slutsatsen av sommarens inventeringar blir att det är möjligt att på en mindre nattlig safari i närmiljön fånga in sång från flera av försommarnattens musikanter. Det kanske är läge för en återupprepning ett kommande år?

UL

Fågelskådning på museum

Just nu pågår en utställning "Naturens spegel. Nordiskt landskapsmåleri 1840-1910" på Nationalmuseum. Där går det att studera hur uppfattningen om det nordiska landskapet förändrats och hur den påverkats av vad som rör sig i samhälle och i samtida idédiskussion. Exempel: Under början av 1800-talet var landskapet främst brusande forar och hårda vindar i träd-kronorna. Hundra år senare är det lugna vattenytor och ljusa hagmarker som dominerar.

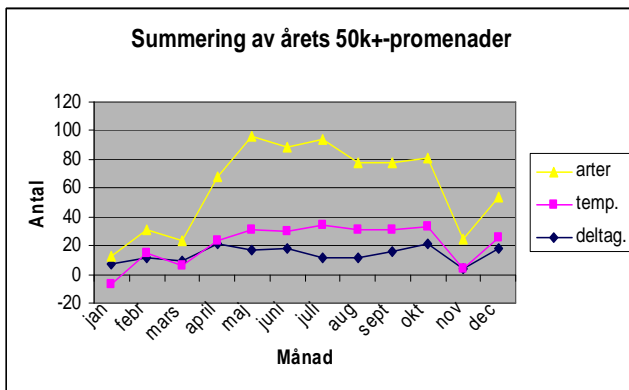
Nu gick det att studera även annat än naturens uttryck på taveldukarna. Det fanns också till och med en och annan fågel att beskåda. En rundvandring på utställningen gav minst tretton arter (men då är Klöker-Ehrenstrahls orrspelstavla från 16-70-talet och som hängde i ett sidorum medräknad). "Obsboken" kom att innehålla detta:

Fortsättning sidan 12

50 K+-onsdagarna – en summering

Den första onsdagen i varje månad har Angarngruppens 50K+-are (och även en del juvenilarer medlemmar) som bekant träffats för en fågelpromenad vid Angarn eller annan lämplig lokal i närheten. I januari när det var mycket snö och kallt blev det en tur till Kårsta och i mars kombinerades Skesta hage med Vadadalen. Även i november var det halv snöstorm och Löttippen och Kårsta fick åter tjänstgöra som fågellokaler.

Antalet deltagare har pendlat mellan fyra (november) och 21 (april) – medeltalet ligger på tolv. Antalet sedda och hörda arter har varierat mellan 16 (februari) och 65 (maj) – medeltal: 35,3 – och temperaturen mellan minus 14 och plus 19. De tre storheterna deltagare, arter och temperatur samvarierar på ett intressant sätt, vilket framgår av nedanstående diagram.

Som synes ser man fler arter när temperaturen är högre, men inte nödvändigtvis när deltagarna är fler – observera dock de signifikanta sambanden för november och december – vilket i och för sig inte är så förvånande med tanke på ett helt års fågelskådarövningar! Dessutom är antalet deltagare högre när temperaturen är svenskt lagom, det vill säga varken för hög eller låg. Några allmänna lagar för fågelskådandet har ytterligare en gång bevisats (observationerna av vindförhållandena ingår tyvärr inte i undersökningen).

De som varit med på alla träffarna har också haft möjlighet att se eller höra 121 arter, det vill säga ett medeltal på tio ny arter per gång – verkligheten avviker här som vanligt från idealbilden i och med att den sista rundan bara gav en ny art: havstrut (och den första promenaden 20).

Årets promenader kan kortast sammanfattas så här:

- Årets överraskning: Angarns första rastande prutgås (okt.)
- Årets rovfågel: ängshök (maj)
- Årets förvandling: tornfalk blev stenfalk (april)
- Årets ögonkontakt: jorduggla (juni)
- Årets tätting: 'svartmes' med talgoxelåt var blåmes (juli)
- Årets dipp: varg (med 9 min) dock pulshöjare för Svante (juni)
- Årets dopp: kanelbulle på dess dag (okt.)
- Årets svamp: kantarell till Sylvia (dec.)
- Årets provokation (lätt): Antikrundan (fr.o.m febr.).

UL

Abisko i midsommar?

Midsommarfågel i Abiskotrakten.

Om det finns intresse anordnas en knapp veckas skådning mellan Kiruna och Narvik, sannolikt veckan efter midsommar.

Bas blir förhoppningsvis Abisko.

Målarter: nordsångare, dvärg- och videsparv, samt fjällfåglar i största allmänhet. Det är svårt att säga något exakt pris, men uppskattningsvis 4-5 000 kronor inkl. resa.

Värd och reseledare: Hans-Georg Wallentinus.

Är du intresserad: ta kontakt ganska snart med Hans-Georg för att få en uppfattning om intresset. Viss samordning kan komma att ske med StOF:s exkursion till samma område.

Meddelande nr 26

Angarngruppens meddelande nr 26 kommer som vanligt ut något försenat. Förhoppningsvis ett stycke in i på nya året. Numret kommer förutom årsrapporten för 2005 även att innehålla nyskrivna artiklar om Vadadalen. *Styrelsen*

HIMLENS ÄNGLAR AV JAN ROMARÉ

Ringmärkningsfynd av havsörn och duvhök

Den 10 november lyckades Dan Henriksson med sin kamera fånga en havsörn vid Nygårdsviken i Vallentunasjön. Både fotografer och kameror blir allt duktigare och vid en uppförstoring av havsörnsbilden visade det sig både att fågeln var ringmärkt och att ringen gick att läsa vid uppförstoring. På ringen stod Y 885 vilket nog går att skönja på Dan Henrikssons bild här nedan.

Roland Staav har tagit fram örnens levnadshistoria. Den var en 2K-fågel som märktes som bounce tillsammans med ett kullsyskon i Söderhamns skärgård i Hälsingland 2005.

Ett annat fynd av ringmärkt fågel gjordes i Västlunda, Vallentuna, 23 september, då en duvhök fastnade i ett nät i Thomas Mörks hönsgård. Innan Thomas lossade fågeln ur voljärnätet fotograferade han den med sin mobiltelefon. Fågeln hade tagit sig igenom nätet men fastnat med en klo och hängde upp

och ner när Thomas fann den. Den verkade oskadd – det fanns bara lite blod på ena klon. Efter att ha lindat en handduk runt vingar och klor klipptes höken bort och släpptes fri igen. Duvhöken – en adult hane (den har orange ögon) – sprang in bland träden och försvann. Dessförinnan avlästes ringen som hade nr 9163342. Fågeln hade ringmärkts av Bill Douhan (mångårig medlem i Angarngruppen) i boet tillsammans med sina tre syskon 5 juni 2002 i Frötuna, Norrtälje. Innan den fastnade i nätet hade den således levt i fyra år och 111 dagar och troligen kan den leva ett bra tag till. UL

Tretåig hackspett i Skesta hage!

Lite i skymundan larmades en mindre Angarnsensation ut 12 november. Anders Jansson såg då en honfärgad tretåig hackspett i Skesta hage! Någon tretåig har inte setts vid Angarnssjöängen sedan 1988 då två fynd gjordes. Tyvärr var fågelns besök den här gången kort. Eftersök dagen efter gav inte något resultat. Men eftersom tretåiga hackspettar setts även i Kårstaskogen i april (Bröderna Norrby) och vid Römossen öster om Vadadalen i juni (Bertil Björklund) så kan det löna sig att vara uppmärksam på spettar vid vistelse i Vallentunaskogarna.

Ortolansparv och göktyta

Vid senaste styrelsemötet beslöts att Angarngruppens inventeringsarter 2007 blir ortolansparv och göktyta. Inventeringsområdena blir i första hand Vallentuna, Täby och delar av Österåkers. Även andra kommuner i närheten kan komma ifråga om intresse finns. Är du intresserad av att delta kontakta Kjell Eriksson (adress och telefon: se styrelserutan).

Forts. fr. s. 7

i kanske två veckor. Så mycket populärare är margarinet. Kråkor, kajor, skator och även korpar plundrar korgarna så gott de kan. Vid en av matningarna har vi lagt ut några breda träskivor på ganska låga bockar. Detta innebär att det inte blir några tjocka snölager där utan att finkar som helst vill hoppa på marken alltid kan plocka utslängda frön.

Skogsmatning

Den startades upp för att skogsfåglarna oftast inte vågar sig in på öppnare marker. Talltitor, svartmesar, kungsfåglar och tofsmesar är t ex arter som sällan eller aldrig dyker upp hos oss utanför skogen. Vi matar en bit innanför skogsbrynet. På en granstam sitter en brevlåda med förråd av det som oftast behöver fyllas på. I grenarna hänger blandfröflaskor (Naturbokhandels Soda bottle bird feeder, där den vassa överkanten på matningshålet filats av för att inte fåglarna skall få skador ovanför näbben), talgboll och jordnötsautomat. I en tall en bit därifrån margarinmatning på samma sätt som inne på tomten. Enorm åtgång.

Under en stor grans täta marknära grenar slänger vi äpplen och fruktrester som blir över i köket. När våra egna äpplen tagit slut i källaren får vi dåliga äpplen och även annan dålig frukt från affärerna där vi handlar. Noggranna butiker sorterar bort massor av frukt. Det händer ofta att vi får fulla lådor. Skogsfruktmatningen drar inte bara koltrastar. Många andra fåglar letar sig dit, liksom harar och rådjur. Några arter som aldrig setts men spårats där i nysnön är järpe och lokatt. Om du undrar över hur många äpplen lokatten sätter i sig så är svaret noll. Men rådjuren ligger illa till. Ett (minst) dött rådjur hittades av vår hund i skogen förra vintern. Hon kom släpandes på benrester flera gånger under den dagliga skogsvändan. Det vi fått från butiker och som gillats mest är äpplen, bananer som skalas, vindruvor, päron, gurkor och alla gröna grönsaker.

Döda djur

När det upptäcks döda/påkörda djur utefter vägarna här omkring och vi hittar eller får reda på var de ligger hämtas dessa och släpas in på en betesäng nedanför oss. Det är viktigt att dessa djur plockas bort från vägarna så fort det går. Eljest är det mycket stor risk att framför allt besökande fåglar blir påkörda. Vi har själva nästan kört på en havsörn vid Almungevägens infart i Upplands Väsby för några år sedan. Örnen flög upp och satte sig i en topp mindre än 100 meter från vägen som trafikerades flitigt av bilar och en barnvagnsdragande mamma.

Två gånger har vi lagt ut rådjurskadaver i hagen utanför oss och redan dagen därpå har havsörn/örnar besökt kadavret, dessutom ormvråkar, korpar m m. Har du alltså möjlighet så flytta raskt på trafikdödade djur

bort från vägarna. Lägg dem gärna inom eget synhåll men inte så att passerande fotgängare stör.

Glöm inte hund/katthår och tänk på holkar.

Spara några talgbollsnet och fyll dem med hund/katthår och häng ut dem. Redan på senhösten och förvintern finns det fåglar som hämtar hårstrån och lägger i hål och holkar. Vi har hårbollar även ute i skogen. Framåt våren kan åtgången vara stor. Har du inga djur så be att få ett par nävar nästa gång du besöker frisören. Det är roligt att se entitor, svartmesar m. fl. komma och jobba parvis för att få ihop stora hårtussar till sina bon.

Holkar har vi ju lärt oss att i första hand sätta upp med hålet österut för att solen skall värma tidigt och inte värma för mycket under dagen. Vi har dock en del holkar och svalbräddor sittande högt upp under takkanten på södervägg där det är som varmest. Dessa bräddor, holkar och deras tak är mycket populära nattplatser vintertid. Några svalor har aldrig häckat där, men koltrasten lade beslag på och matade flitigt sina ungar på en bräda i våras.

Forts. fr. s. 9

Kråka 3 + 50 + 30 = 83 ex. (tre tavlor),

Orre 22 (1600-talet),

Gräsand 13

Skata 8 (cirka),

Domherre 4

Gråtrut 3

Koltrast 3

Nötskrika 2

Stjärtand 1

Stork 1

Havsörn 1

Fisktärna 1

Spillkråka 1

De olika antalen observerade fåglar säger också något, trots det begränsade urvalet, om deras roll i bilden. Många exemplar innebär fågeln som dekoration i landskapet, enstaka exemplar innebär att fågeln är huvudpersonen och att konstnären därmed är mer artintresserad. Det senare gäller till exempel Bruno Liljefors nötskrikor, Johan Christian Dahls havsörn ätande lax vid norsk fors samt Magnus von Wrights andfåglar (se illustration ovan ur muséets reklamblad). Tydligast gäller det Akseli Gallen-Kallelas spillkråka i en torrika högt upp med en vid vy över ett finländskt "urtidslandskap".

Tidsperspektivet säger också något om konstens roll: i det tidiga 1800-talet, med vilda fors- och blåstavlor, dominerar kråkan. I mitten av århundradet går flera konstnärer närmare in på naturen och uppehåller sig följaktligen mera vid detaljer – då går det att identifiera en fisktärna på avstånd i en stor målning och det är då en av bröderna von Wri-gth målar sina ornitologiskt precisa änder. Från slutet av 1800-talet finns i en Carl Larsson-tavla fyra domherrar, men nu åter som dekoration men mer idyllisk. Även Lilje-fors har vid samma tid gjort sina nötskrikor vackra inspirerad av japanskt måleri men ändå ornitologiskt korrekt.

Forts. s. 13

Göktyta – ovanlig holkhäckare

Som en del i ett holkprojekt för göktyta är 18 holkar avsedda för arten uppsatta i Vallentuna kommun. 13 holkar är placerade vid och i närheten av Angarnsjöängen och resterande fem på för arten lämpliga lokaler i kommunen.

Nu har två häckningssäsonger passerat och ännu har ingen tyta häckat i någon holk. Och detta trots att placeringen av holkarna bygger på lämplig biotop och tidigare rapporter om var göktytan brukar höras med sitt tyande. Det ger en fingervisning om att göktytan är sparsamt förekommande och därtill nöbbedd vad gäller holkar. Holkprojektet kommer att fortgå minst fem år till och även om det inte kan förväntas bli många kullar så kommer kunskapen om göktytan i kommunen att öka.

Har Du gjort någon iakttagelse av häckande göktyta i Vallentuna kommun? Hör i så fall gärna av dig till under-tecknad.

Sören Lindén

Borgargatan 10, 117 34 Stockholm
soren.linden@ki.se

En fågelhistoria

Apropå ”Himlens änglar” på en tidigare sida kommer här en kort vägledning för yngre läsare.

Jan Romares ”seriestrip” – som var införd i DN i september och här återges med författaren/tecknarens tillstånd – anspelar troligen på en skämtteckning som bland annat fanns i ett gammalt tidskriftshäfte som hette ”Svenskt skämtlynne” och som kom ut i början av 1900-talet. Jag själv läste det i mitten av 1940-talet och kommer ihåg OA:s (dvs. Oscar Anderssons) teckning som föreställde en bonde (förekom ofta i skämtteckningar på den tiden) och som låg bakom en sten och siktade med sin bössa på en kråka och utbrast – något övermodigt – ”Nu tar fan bofinken!”. Teckningen var med säkerhet i sin tur en anspelning på en äldre anekdot, som återges i Pelle Holms *Bevingade ord*, om en präst som under en predikan visade hur ”publikanen slog sig för sitt bröst” och då råkade klämma ihjäl en fågel som han instoppad i bröstfickan och då (dvs. prästen) utbrast ”Nu tog fan bofinken!”. Även om således fågeln dog blev uttrycket senare bevingat genom OA. Pelle Holm spårar historien tillbaka till en anekdotsamling från 1838. Nu återkommer den anekdoten 168 år senare.

UL

Forts. fr. föreg. sida

Det går alltså att skåda fågel inomhus om vädret är alltför ruggigt. Utställningen håller på till 14 januari och innan årsskiftet även gratis.

Ulf Linnell

Cafè Angarn åter öppnat.

I senaste numret av informationsbladet skrev vi med en viss sorg i hjärtat att helgkaféet vid Angarn hade upphört. Nu har det visat sig att vi hade fel. Det öppnades igen tidigt i höstas och har varit öppet sedan dess. Ågarna My och Christer hälsar er välkomna till Café Angarn vid Naturum, Örsta - alla helger framöver, såväl lördag som söndag (utom själva juldagarna)
Kl.11—16.

Vinterfågeltips för Angarn

Året runt finns det fåglar att se vid Angarnssjöängen. En utmärkt introduktion, skriven av Svante Söderholm, för att få ut så mycket som möjligt av vinterskådning dä, återfinns i *Fåglar i Stockholmstrakten* nr 4, 2003. Leta reda på det numret eller låna av någon annan, och läs inför ett Angarnbesök när snön ligger vit över sjöängen.

NÄSTA NUMMER KOMMER I FEBRUARI

Som vanligt bygger informationsbladet på samlade insatser från oss alla. Som medlem kan vi påverka resultatet av innehållet i vårt blad. Skicka därför gärna bidrag till mig senast 29 januari. Text och bilder sänds via mejl till: bo.hedenstedt@telia.com eller med post: Bo Hedenstedt, Prästgårdsvägen 4, 184 33 Åkersberga.

Angarngruppens styrelse

Ordförande: Lars Frankenberg, tel. 08-754 64 28,
(lars.frankenberg@home.se).

Vice ordförande & webbmästare: Hans-Georg Wallentinus, tel. 08-510 104 31.

Sekreterare: Ulf Linnell, tel. 08-792 16 91,
(ulf.linnell@minpost.nu).

Kassör: Stefan Paulin, tel.08-510 119 27,
(stefan.paulin@swipnet.se).

Övriga ledamöter: Hans-Erik Nordin, tel. 08-756 31 32;
Jesper Norrby, tel. 08-510 11 69.

Inventeringssektionen: Kjell Eriksson, tel. 08-754 30 89;
Roland Staav, tel. 08-84 61 69.

Naturvårdssektionen: Jan Sollenberg, 08-754 30 89;
Svante Söderholm, tel. 08-783 00 29.

Informationssektionen: Viggo Norrby, 08-510 111 69;
Bo Hedenstedt 08-54061484 (bo.hedenstedt@telia.com).

Föreningens hemsida: <http://www.angarngruppen.se>